

Puğ, e deu haver la batayla ab ell --- e prega us que li vingats acórrer—. E Nòs dixem: —Batayla?—. E dix ell: —Sí, senyor. Que certament hi devem ésser est matí» (Ag., 266, § 223). Anàlogament en Eiximenis, *Do Comp* (NCL, 63).

Des de llavors l'ús ellíptic es va estenent tant, que es té la impressió que ja es tendia a la situació moderna. Així ho veiem també, sota la lleu disfressa del baix llatí *sic*, fins i tot en els docs. rossellonesos: «Interrogatus si locutus fuit --- et dixit quod *sic*, bis vel ter» en un doc. de Torinyà de 1352; és visible que sota aquests atestats en llatí macarrònic no hi ha més que el cat. «e dix que sí dues o tres vegades». Però l'*InuLC* en registra cinc exemples semblants en els segles XIV i XV, i un ja en l'any 1327: «responderunt quod *sic*»; n'hi afegeix un de semblant en un atestat barceloní de 1401: «interrogatus si scit, et dixit quod *sic*». Evidentment els mots catalans que pronunciava l'escrivà eren, també aquí, *dix que sí*; cosa que no li impedeix de reproduir tot seguit, sense llatinitzar, «e dix que *hoc*».

Es clar, doncs, aquí i pertot, que alternaven en el llenguatge parlat *sí* i *hoc*, sens dubte amb alguns matisos d'actitud col·loquial, d'energia etc. És el que collim intacte en un passatge de StVicentF, on també alternen *sí* i *hoc*: «—O ja toquen! Iré m a dinar — e va --- ab les mans sullades; e --- lo rey --- diu-li: —E com véns axí sítzeu? —Senyor, ¿e no diguèss vós axí, que qui vindria ací a dinar ab les mans llavades, que vós li daríeu a dinar? —Sí —E yo ja'm laví huy per lo matí, bé, les mans e la cara! —*Hoc!* mas sítzeu és ara» (*Serm.* I, 101.9, 10). D'on es podria deduir que en aquest ambient *hoc* expressava una afirmació més enèrgica, i *sí* una d'una mica reticent o concessiva. També és veritat que el *sí* bé que hem vist abans no hi coincideix prou (potser gràcies a l'addició de bé).

Sigui com vulgui d'aquests matisos, el fet és que *sí* anava guanyant terreny, i ja sembla generalitzar-se, almenys per les terres del Migjorn, cap a la fi del segle: «lo moro dix que *sí*», JoMartorell (Ag. I, 338 8). I així anem veient-lo en les fórmules més repetides avui: «--- / Doncs no li bequeu sobre la berena, / en dir-li què fa --- si pot o no pot / --- / Y axí s pot ben creure que sia possible / lo *sí* com lo no, segons va lo temps, / que tant veig les coses anar pels extrems, / que res yo no dubte ésser impossible», *Procés de les Olives*, v. 378; «Eclesiàstic / --- / i singular: / Mossén Bernat de Fenollar, / bé l conexeu? / —Senyora, *sí*, no us estronqueu, / passau avant / ---», *Somni de J Jaon*, v. 368.

Altres detalls Notem aquí que encara no estava fixat com avui l'ordre *sí, senyor* (que per altra part ja hem vist en Jaume I), sinó que com en el Nord d'Itàlia, també es podia dir *signor, sí*, com allí ho veiem en comèdies (Goldoni etc.). *Sí certament* diríem avui, llavors més aviat ho trobem a la inversa: «Tal hom no ho entén també com vós? —*Certes sí*, mas per ço no s desix de ço que ha», StVicentF (*Serm.* I, 93 27). Cap al Nord sembla notar-se (en harmonia amb els veïns occitans i francesos) una major persistència de la com-

binació *sí fa*: «us plàcia no scriure --- e *sí farà* aquesta vila --- per aqueixa ciutat» escriu el Consell de Perpinyà al de Barcelona a. 1448 (RLR XLIX, 296, més context en *misser, SENYOR*), on potser hi ha també, 5 alhora, el sentit de 'així'.

Això ha deixat rastre en el Ross. i sobretot a les Illes, on encara *sí fa* expressa un matís intensiu de l'afirmació. No pertot amb el mateix paper. Així em cridà l'atenció haver-ho sentit a Eivissa, vuit o deu cops, però sempre com a resposta a una pregunta o insinuació negativa: és a dir, ni més ni menys que el fr. *si fait, si*. P. ex. tinc nota que a St. Joan de Labritja, jo, per posar els dits a la boca, vaig dir «però vós no ho sabeu» i vingué el resultat desitjat «*òma, sí fá!*» (1963). No obstant és veritat que també el veig en un passatge de les *Rondaies Eivissenques* de JnCastelló, en resposta a una pregunta que no té res de negatiu ni cap insinuació marcada. I així ho veig en els escrits de les altres illes: «Saps agranar i espolsar? / —*Sí fa*, perque en temps de batre, jo sempre agranava s'era /i els garrovers espolsava», PdAPenyà (*IdOr* I, 78). «Germaneta, yo no tenc casa ni fogar, tant pobre som! Me voldries deixar romandre a un raconet de sa teva garita? —*Sí fá*, respongué sa primera Cussa», 25 Camps Merc. (*Folkl. Men* II, 42); també en el II, 51 (veg. *pipar*). «Voleu que 'u siga jo? —*Si-fa*: Jesús, Déu meu! quin favor!», AMAlcover (*Contarelles*, 260).

Quan s'ha negat una cosa, però se'n mana o manifesta una altra, aquesta segona frase va introduïda amb *però sí, el que sí* ---; se sol dir llavors en català *però sí que* mentre que generalment es abstenim (o podem fer-ho) de repetir el *que* en la 2.ª combinació: «no me n'envies [= 'enviis'] --- lo que *sí* 't demano és que vajas a la Secretaria a demanar ---», carta de Verdaguer a. 1875 (*Epist.* I, 171). Notem que en castellà aquesta omisió del *que* consecutiu es practica molt àmpliament, i en català es fa menys, però tanmateix es fa quan ja hi ha hagut un *que* (*el que sí*) per evitar un estil feixuc.

Encara alguns detalls fraseològics. El reduir l'adverbi afirmatiu a una sibilació prolongada és molt típic del PVal. i hi està molt estès: ho recordo d'haver-ho sentit a dones, de cap a CastPna. ja cap a 1915 i des de llavors centenars de vegades. Fa l'efecte d'una afirmació modesta (una noia que se li demana un favor) o bé evasiva o reticent: oit més a dones que a homes, i més en el camp que a les ciutats. —M'ho deixa fer? —*Ssss!* No ho he sentit mai en cat. central ni en el Princ. en general o a les altres terres catalanes, però de nou en els nostres Pirineus centrals: a un muntanyenc de l'entrada d'Andorra (Ars, 1964), a un altre de Cabdella (1959).

En frases familiars: *perquè sí* 'de debò' (*bona perquè sí* etc.) veg. a SABOGA la cita del tortosí Vergés i Paulí; però molt barceloní i crec de pertot. Trobo difícil de definir el valor de *sí que no*, frase que usava bastant el B. de Maldà, i que sembla ponderativa però no sense algun matís atenuatiu i eufemístic; veg. *Coll* B. V, 59, p. ex. D'altra banda Lull combina sovint